

Мукачівський державний університет
Кафедра психології
Малопольський державний університет імені Вітольда Пілецького в Освенцімі
Університет прикладних наук в м. Ельблонг
Пряшівський університет
Волинський національний університет ім. Лесі Українки

Становлення особистості: персоногенетичний контекст

Збірник тез доповідей

III Міжнародної науково-практичної конференції

Україна, Мукачево 23-24 квітня 2025 р.

УДК 159.923.2:159.922(043.2)

*Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет Науково-технічною радою
Мукачівського державного університету (Протокол № 3 від 23.05.2025 р.)*

C11

Становлення особистості: персоногенетичний контекст: збірник тез доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції, 23-24 квітня 2025р., м. Мукачево / ред. кол. Л. І. Капітан (гол. ред.) та ін. Мукачево: Вид-во МДУ, 2025. 157 с.

Редакційна колегія:

Капітан Л. І. – д. істор. н., професор (голова); Туріс І. Ю. – к. філол. н., доцент;
Корнієнко І. О. – д. психол. н., професор; Щербан Т.Д. – д. психол. н., професор; Брецько
І. І. – к. психолог. н., доцент; Воронова О. Ю. – к. психолог. н., доцент.

Становлення особистості: персоногенетичний контекст: збірник тез доповідей 23-24 квітня 2025 р.

точки зору особистісного зростання студента, так і підвищення його професійної конкурентоспроможності. Отримані результати відкривають перспективи для створення цілеспрямованих психолого-педагогічних програм формування прогностичних умінь на основі розвитку емоційної компетентності.

Література:

1. Гоулман Д. Емоційний інтелект / пер. з англ. С. Гумецької. Харків: Віват, 2018. 512 с.
2. Salovey P., Sluyter D. Emotional Development and Emotional Intelligent: Educational Implications. New York: Basic Books, 1997. 288 p.
3. Mayer J. D., Panter A. T., Caruso D. R. Does personal intelligence exist? Evidence from a new ability-based measure. *Journal of Personality Assessment*. 2012. P. 124–140.
4. Dobrovolska N., Moroz L., Shpak M., Tsekhmister Y., Vovchenko O. Motivational mechanisms of emotional intelligence development in practicing psychologists. *Ad alta-journal of interdisciplinary research*. 2021. Vol. 11, Issue 2. P. 54-59.
5. Гичко Ю. В. Формування емоційної компетентності майбутніх психологів засобами коуч-технологій: дис. ... д-ра філософії. Умань: УДПУ ім. Павла Тичини, 2021. 186 с.
6. Карпенко Є. В. Структура та функції емоційної компетентності в процесі життєтворення. *Проблеми сучасної психології*: зб. наук. праць Кам'янець-Подільського нац. ун-ту ім. Івана Огієнка, Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України / за наук. ред. С. Д. Максименка, Л. А. Онуфрієвої. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2016. Вип. 34. С. 155–169.

УДК 159.925:159.942:316.47:614.253(043.2)

ТЕТЯНА ЩЕРБАН
доктор психологічних наук,
професор кафедри психології
Мукачівський державний університет
ДОЛИНАЙ Т. Т.
аспірант
Мукачівський державний університет

РІВЕНЬ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ЛІКАРЯ ЯК ЧИННИК ЕФЕКТИВНОГО СПІЛКУВАННЯ З ПАЦІЄНТАМИ

У сучасних умовах система охорони здоров'я перебуває в стані постійного навантаження та адаптації до нових викликів – епідемій, воєнних дій, зростання кількості хронічних хвороб, скорочення ресурсів тощо. Ці фактори призводять до підвищення психоемоційного навантаження на лікарів, що супроводжується хронічним стресом, емоційним вигоранням та зниженням якості професійної комунікації. У таких умовах особливої значущості набуває вивчення психологічних ресурсів, які допомагають медичним працівникам зберігати ефективність взаємодії з пацієнтами, зокрема в критичних або напружених ситуаціях.

Одним із таких ресурсів є емоційний інтелект (ЕІ) – здатність розпізнавати, усвідомлювати, регулювати власні емоції та емоції інших людей, а також використовувати ці знання для продуктивної міжособистісної взаємодії. У клінічному контексті високий рівень емоційного інтелекту лікаря сприяє формуванню довірливих відносин із пацієнтом, зниженню напруги під час повідомлення важких діагнозів, зменшенню конфліктних ситуацій, а також

Становлення особистості: персоногенетичний контекст: збірник тез доповідей 23-24 квітня 2025 р.

підвищенню рівня задоволеності лікуванням з боку пацієнтів.

У той же час, недостатній розвиток емоційної саморегуляції у лікаря часто призводить до порушення психологічного контакту, зростання напруження у спілкуванні, а також може негативно впливати на загальний терапевтичний процес. Це особливо актуально в сучасній Україні, де медики працюють в умовах війни, нестабільного соціального середовища та дефіциту емоційних ресурсів. Підвищення рівня емоційного інтелекту може слугувати засобом збереження професійного здоров'я лікарів, підвищення якості медичної допомоги та гуманізації медичної практики в цілому.

Отже, дослідження взаємозв'язку між рівнем емоційного інтелекту лікаря та ефективністю його професійного спілкування з пацієнтами в умовах стресу є вкрай актуальним як у теоретичному, так і в прикладному контексті, оскільки відкриває перспективи для цілеспрямованого формування психологічної компетентності фахівців медичної галузі.

У вітчизняній та зарубіжній науковій літературі спостерігається зростання інтересу до дослідження емоційного інтелекту як професійно важливої якості лікаря [1; 2; 3]. Низка досліджень підтверджує, що високий рівень ЕІ сприяє кращому розумінню потреб пацієнтів, підвищує рівень задоволеності медичними послугами та знижує рівень конфліктності у взаємодії [4; 5; 6]. Водночас в українському науковому дискурсі ще недостатньо вивчено специфіку впливу ЕІ на ефективність комунікації в умовах стресових ситуацій, зокрема в реаліях війни, епідемій та перевантаження медичних систем.

Проаналізувати вплив рівня емоційного інтелекту лікарів на ефективність їх спілкування з пацієнтами в умовах професійного стресу.

У дослідженні взяли участь 78 лікарів різних спеціальностей, що працюють у закладах охорони здоров'я з підвищеним рівнем психоемоційного навантаження (відділення невідкладної допомоги, онкологія, реанімація, інфекційні стаціонари тощо). Методологічну основу склали: методика Дж. Стіна для оцінки рівня емоційного інтелекту (ЕІ), анкетування пацієнтів щодо якості комунікації з лікарем, самооцінка лікарями власної ефективності професійної взаємодії.

Результати свідчать, що лікарі з високим рівнем ЕІ мають низку переваг у щоденній практиці.

Регуляція емоцій. Вони значно краще управляють як власними емоціями, так і емоційними реакціями пацієнтів. У складних клінічних випадках (наприклад, під час постановки важкого діагнозу) такі фахівці залишаються врівноваженими, підтримують пацієнта, створюють атмосферу емоційної стабільності.

Комунікативна гнучкість та емпатія. Виявляли здатність адаптувати стиль спілкування до індивідуальних особливостей пацієнта. Відзначалися високим рівнем емпатії, що сприяло кращому взаєморозумінню та підвищувало задоволеність лікуванням.

Позитивна професійна ідентичність. Високий ЕІ корелював із позитивною оцінкою себе як фахівця, вмінням ефективно долати професійні

труднощі та стресові ситуації.

Пацієнти, які взаємодіяли з лікарями з високим рівнем ЕІ, відзначали: вищий рівень довіри до лікаря (здатність створити відчуття турботи, професійної компетентності); позитивне враження від консультації та чіткість отриманих пояснень; суб'єктивне відчуття безпеки, що має надзвичайно важливе значення в медичних установах з підвищеним рівнем тривоги.

У групі лікарів із низьким рівнем емоційного інтелекту було виявлено: вищий рівень емоційного виснаження, що проявлявся у втомі, дратівливості, апатії; зниження мотивації до професійного спілкування, зокрема уникнення детального контакту з пацієнтами, механічне виконання обов'язків; сприйняття взаємодії з пацієнтом як джерела додаткового стресу, а не як елементу лікувального процесу. Ці лікарі частіше демонстрували захисні реакції (відстороненість, формалізм у спілкуванні) та мали нижчі показники за суб'єктивною оцінкою ефективності комунікації.

Застосування кореляційного аналізу виявило статистично значущий прямий зв'язок між рівнем емоційного інтелекту лікаря та його оцінкою ефективності професійної комунікації: коефіцієнт кореляції $r = 0,64$ ($p < 0,01$) свідчить про досить сильний позитивний зв'язок: зі зростанням рівня ЕІ зростає і здатність лікаря до ефективної, довірливої взаємодії з пацієнтом.

Рівень емоційного інтелекту лікаря є вагомим психологічним чинником ефективного спілкування з пацієнтами, особливо в умовах професійного стресу. Розвиток ЕІ у медичних працівників має стати невід'ємною складовою програм професійного навчання, психологічної підтримки та профілактики емоційного вигорання. Перспективним напрямом подальших досліджень є вивчення ефективності тренінгів емоційної компетентності у підготовці майбутніх лікарів.

Література:

1. Petrides K. V., Furnham A. The Role of Trait Emotional Intelligence in a Gender-Specific Model of Organizational Variables. *Journal of Applied Social Psychology*. 2006. Vol. 36. P. 552-569.
2. Діомідова Н. Ю. Психологічні особливості емоційного інтелекту й емоційної креативності студентів. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки*. Херсон, 2015. Вип. 2, Том 1. С. 146–151.
3. Книш А. Є. Емоційний інтелект лідера у сфері бізнесу: навчальний посібник / за заг. ред. О. Г. Романовського, С. В. Калашникової. Київ: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2016. 40 с.
4. Гоулман Д. Емоційний інтелект / пер. з англ. С. Гумецької. Харків: Біват, 2018. 512 с.
5. Salovey P., Sluyter D. Emotional Development and Emotional Intelligent: Educational Implications. New York: Basic Books, 1997. 288 p.
6. Mayer J. D., Panter A. T., Caruso D. R. Does personal intelligence exist? Evidence from a new ability-based measure. *Journal of Personality Assessment*. 2012. P. 124–140.